

T.C.
MERSİN
2.İDARE MAHKEMESİ

ESAS NO :2006/551
KARAR NO :2007/1655

DAVACI :1-KURBANLI KÖYÜ MUHTARLIĞI
2-TARSUS SANAYİCİ VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ
VEKİLİ :AV.YEŞİM DAĞGEÇEN AYAZ
Atatürk Cad. Şehit Mustafa Mh.Ata İşmerkezi K:3/305
DAVALI :ÇEVRE KORUMA VE ORMAN BAKANLIĞI-ANKARA

MÜDAHİL :SİSMİK İNŞ ATIK MALZ DEPO MAK ART SU SPOR EĞT
AKAR TURİZM SAN VE TİC AŞ (Davalı)
VEKİLİ :AV.SEDAT ALTIN
T.Cemal Beriker.Bul.Çolakoğlu İş Merkezi K:8

DAVANIN ÖZETİ : Davacılar tarafından; Mersin İli.Tarsus İlçesi,Kurbanlı Sağlıklı-Eskiköy köyü civarında yapılması planlanan “Doğu Akdeniz Bölgesi Endüstriyel Atık Entegre Bertaraf Tesisi” projesine “Çevresel Etki Değerlendirme Olumlu Kararı” verilmesine ilişkin işlemin; tesisin kurulacağı yerin 1.Derece deprem bölgesinde, 1.Sınıf Sulu Tarım Arazisinde ve koruma altına ki ormanlık alanların kenarında olması nedeniyle yer seçiminin uygun yapılmadığı,tesisin faaliyete geçmesi durumunda koruma altında ki ve nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan bitki ve hayvanların yok olma tehlikesinin bulunduğu,ÇED sürecinde yöre halkının yeterince bilgilendirilmediği ve görüşlerinin alınmadığı,ÇED Raporuna dayanak oluşturan izin ve belgelerin geçersiz olduğu,atıkların yakma ve depolama ile bertaraf yönteminin terk edildiği ve bu yöntemin insan ve çevre sağlığına ölümcül tehlikesi bulunduğu,hukuka aykırı olduğu iddialarıyla iptali istenilmektedir.

SAVUNMANIN ÖZETİ :Endüstriyel atıkların içerdikleri zararlı özellikler nedeniyle çöcreye ve insan sağlığına zarar vermeyecek özel şartlarda bertaraf edilmelerinin zorunlu olduğu, Türkiye de sadece bir adet endüstriyel atık düzenli depolama alanı ve bir adet de endüstriyel atık yakma tesisinin bulunduğu,dava konusu edilen Doğu Akdeniz Bölgesi Endüstriyel Atık Bertaraf Tesisi için hazırlanan ÇED Raporunun,ÇED yönetmeliği ve ilgili mevzuatın öngördüğü usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirildiği ve ilgili uzman kurum-kuruluş ve birimlerin koordineli çalışması sonucunda ÇED olumlu kararının alındığı,rapor da bu faaliyetlerin yürütülmesi sırasında ortaya çıkabilecek çevresel etkiler belirlenerek olumsuzlukların önlenmesi için öngörülen tedbirlere uyulacağına taahhüt edildiği,projenin hayata geçirilmesi sırasında yapılan denetimlerde ÇED sürecinde verilen taahhütnamelere aykırılık tespit edildiği takdirde 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca faaliyetlerin durdurulması ve idari para cezası uygulanacağına öngörüldüğü öne sürülerek haksız ve mesnetsiz açılan davanın reddi gerektiği savunulmaktadır.

MÜDAHALE İSTEMİNİN ÖZETİ: Dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ileri sürülerek müdahale isteminin kabulüne ve davanın reddine karar verilmesi istenilmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Karar veren Mersin 2.İdare Mahkemesince duruşma için önceden belirlenen ve taraflara bildirilen 27.12.2007 gününde davacı vekilinin gelmediği, davalı idareyi temsilen hukuk müşavirleri Şevket Salman,Selda Gürbüz,Betül Doğru'nun,müdahil vekili Av.Sedat ALTIN'ın geldiği görülerek duruşmaya başlandı, davalı idare temsilcisi ve müdahil vekiline usulüne uygun söz verip dinlendikten sonra duruşmaya son verilerek işin gereği görüşüldü.

Dava, davacılar tarafından; Mersin İli, Tarsus İlçesi, Kurbanlı-Sağlıklı-Eskiköy köyü civarında yapılması planlanan “Doğu Akdeniz Bölgesi Endüstriyel Atık Entegre Bertaraf Tesisi” projesine “Çevresel Etki Değerlendirme Olumlu Kararı” verilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 2.maddesinde Devlet şekli olan Cumhuriyet'in nitelikleri arasında,“...demokratik,laik ve sosyal bir hukuk devleti” olma nitelikleri belirtilmiş, devamı 5.maddesinde,“...insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlama” amaç ve görevi devletin amaç ve görevleri arasında sayılmış; yine Anayasa'mız “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” başlıklı üçüncü bölümünün 56.maddesinin ilk iki fıkrasında da; “Herkes sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.” Hükmü öngörülmüştür.

TC Anayasası'nın 90/son Maddesi; “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz.Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.”hükmü uyarınca ülkemizin taraf olduğu 1972-Paris Dünya Kültürel Ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme'nin(14.04.1982 tarih ve 2658 sayılı Kanunla katılmamız uygun bulunan bu sözleşme, 23.05.1982 tarih ve 8/4788 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmi kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri amacıyla etkili ve faal önlemlerin alınmasını sağlamak için, mümkün olduğunca her ülkenin kendi koşullarına uygun biçimde şu çabaları gösterecektir:a) Kültürel ve doğal mirasa, toplumun yaşamında bir işlev vermeye ve bu mirasın korunmasını kapsamlı planlama programlarına dahil etmeyi amaçlayan genel bir politika benimsemek; b) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri için halen mevcut değilse, topraklarında bir veya daha fazla hizmet kurumunu, işlevlerini ifaya yeterli olacak görevli ve araçlarla kurmak; c) Bilimsel ve teknik çalışma ve araştırmaları geliştirmek Devletin kültürel ve doğal mirasını tehdit eden tehlikelere karşı harekete geçmesine olanak sağlayacak müdahale ve yöntemlerini mükemmelleştirmek; d) Bu mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri, yenileştirilmesi için gerekli olan uygun yasal, bilimsel,teknik,idari ve mali önlemleri almak; e) Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri konularında eğitim yapan ulusal veya bölgesel merkezlerin kurulmasını veya geliştirilmesini desteklemek ve bu alandaki bilimsel araştırmalara teşvik etmek, “hükmü düzenlenmiş, 1979/Bern Avrupa'nın Yaban Hayatının ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (09.01.1984 tarih ve 84/7601 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanan) ile Avrupa Konseyine üye devletler ve diğer katılımcılar tarafından yabancı flora ve faunanın korunması ve gelecek nesillere aktarılması ilkesi benimsenmiş, Keza 1992-BM-Rio Deklerasyonunun 1.maddesinde “İnsanlar devam ettirebilir kalkınma kaygılarının merkezindedir. Doğa ile uyumlu sağlıklı ve yatarıcı bir yaşam hakkına sahiptirler.”10.maddesinde “Çevre konuları, bireylerin belirli düzeydeki katılımları ile en iyi şekilde ele alınmaktadır.Ulusal düzeyde, her birey kamu otoritelerindeki çevreyle ilgili bilgileri (tehlikeli maddeleri ve faaliyetlere ilişkin bilgiler de dahil olmak

üzere) ulaşabilecek ve karar verme sürecine katılma fırsatına sahip olacaktır.Devletler, bilgileri herkes tarafından elde edilebilecek hale getirerek kamu duyarlılığını ve katılımını kolaylaştıracak ve destekleyecektir. Acil çözüm ve yeni düzenlemeler dahil olmak üzere adil ve idari uygulamalara etkin geçiş sağlanacaktır.” 15.maddesinde “ Çevreyi korumak için ihtiyati yaklaşım devletlerin kendi kabiliyetlerine göre geniş olarak uygulanacaktır. Ciddi ve geri dönüştürülemez hasar tehlikesi olan yerlerde tam bilimsel kesimlik eksikliğinin çevresel kirlenmenin önlenmesi için gecikmenin sebebi olarak kullanılmayacaktır.” İlkeleri benimsenmiş, bu toplantı sonunda imzalanan 3 sözleşmeden biri olan ve 21.11.1996 tarih ve 96/8857 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin Önsöz kısmında “Biyolojik çeşitliliğin korunmasının insanlığın ortak sorunu olduğunu teyit ederek...Biyolojik çeşitlilik kaybının veya önemli ölçüde azalmasının nedenlerine kaynağında önceden tahmin etmenin, önlemenin ve bu nedenlerle mücadele etmenin yaşamsal önem taşıdığını kaydederek...Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin önemli ölçüde azalması veya yok olması tehdidi söz konusu olduğunda, tam bir bilimsel kesimlik bulunmamasının, bu tehdidi önleyecek veya en aza indirgeyecek tedbirleri ertelemek için bir gerekçe olarak kullanılmaması gerektiğini de kaydederek...Geleneksel yaşam tarzlarını kendinde somutlaştıran bir çok yerli ve yerel topluluğun biyolojik kaynaklara geleneksel olarak yakından bağımlı olduğunu dikkate alan ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile bunun unsurlarının sürdürülebilir kullanımı bakımından anlamlı geleneksel bilgilerin, yeni yöntemlerin ve uygulamaların kullanımından doğacak yararlı adil biçimde paylaşmanın arzu edildiğini de kabul ederek...Biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve unsurlarının sürdürülebilir kullanımına ilişkin mevcut uluslar arası düzenlemeleri geliştirmeyi ve tamamlamayı arzu eden, ve Biyolojik çeşitliliği mevcut ve gelecekteki nesiller yararına korumaya ve sürdürülebilir biçimde kullanmaya kesin kararlı olarak, Akit Tarafların anlaştığı” belirtilerek sözleşmenin “ Amaçlar” başlıklı 1.maddesinde; “ Bu Sözleşme'nin, ilgili hükümleri uyarınca takip edilecek amaçları, biyolojik çeşitliliğin korunması; bu çeşitliliğin unsurlarının sürdürülebilir kullanımı; genetik kaynaklar ve teknoloji üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kadıyla, bu kaynaklara gereğince gelişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferinin sağlanması ve uygun finansmanın tedariki de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanımından doğan yararların adil ve hakkaniyete uygun paylaşımıdır.” Hükmü düzenlenmiş, “Kullanılan Terimler” başlıklı 2.maddesinde “Biyolojik Çeşitlilik”, diğerlerinin yanı sıra kara,deniz ve diğer su eko sistemleri ile bu ekosistemlerin bir parçası olduğu ekolojik kompleksler de dahil olmak üzere tüm kaynaklardan canlı organizmalar arasındaki farklılaşma anlamındadır; türlerin kendi içindeki ve türler arasındaki çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği de buna dahildir...”Ekosistem”, bitki,hayvan ve mikro-organizma toplulukları ile bunların cansız çevrelerini işlevsel bir birim olarak karşılıklı etkileşen dinamik bir kompleksi anlamındadır.. “Koruma alanı “, özgün koruma amaçlarını gerçekleştirmek için belirlenen, düzenlenen ve yönetilen, coğrafi olarak tanımlanmış bir alan anlamındadır...”In-situ koruma”, ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunması, yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal çevrelerinde;evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerinse ayıt edici özelliklerini geliştirdikleri çevrelerde muhafazası ve geri kazanılması anlamındadır...”Koruma alanı”, özgün koruma amaçlarını gerçekleştirmek için belirlenen, düzenlenen ve yönetilen, coğrafi olarak tanımlanmış bir alan anlamındadır...” şeklinde tanımlamalar yapılmış, “Etki Değerlendirmesi ve Olumsuz etkilerin En Aza İndirgenmesi” başlıklı 14.maddesinin a bendinde de “Biyolojik çeşitlilik için önemli olumsuz etkiler doğurabilecek mevcut proje önerilerinin, bu olumsuz etkileri engellemeye veya en aza indirmeye yönelik bir çevresel etki değerlendirmesine tabii tutulmasını öngören uygun işleyişleri yürürlüğe koyacak ve elverdiğince halkın da bu işleyişlere katılmasını sağlayacaktır.” hükmü düzenlenmiştir.

Bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin; korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması, su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi, ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerin korunarak, bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi ve güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak belirli hukuki ve teknik esaslara göre düzenlemek amacıyla yasa koyucunun çıkardığı 2872 Sayılı Çevre Kanunu; “tanımlar” başlıklı 2.maddesinde çevreyi “Canlıların yaşamları boyunca ilişkileri sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” olarak, ekolojik dengeyi “insan ve diğer canlıların varlık ve gelişmelerini doğal yapılarına uygun bir şekilde sürdürebilmeleri için gerekli olan şartların bütünü,” olarak, çevre kirliliğine,”Çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etki” olarak, çevre korunmasını “Çevresel değerlerin ve ekolojik dengenin tahribini, bozulmasını ve yok olmasını önlemeye, mevcut bozulmaları gidermeye, çevreyi iyileştirmeye ve geliştirmeye, çevre kirliliğini önlemeye yönelik çalışmaların bütünü” olarak, Tehlikeli atığı “Fiziksel, kimyasal ve/veya biyolojik yönden olumsuz etki yaparak ekolojik denge ile insan ve diğer canlıların doğal yapılarının bozulmasına neden olan atıklar ve bu atıklarla kirlenmiş maddeler” olarak, ifade ettiği belirtilmiş.yasanın “çevre korumasında ilkeler” başlıklı 3.maddesinin (a) fıkrasında, “Başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdürler” (b) fıkrasında “Çevrenin korunması, çevrenin bozulmasının önlenmesi ve kirliliğin giderilmesi alanlarındaki her türlü faaliyette; Bakanlık ve yerel yönetimler, gerekli hallerde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparlar.” İlkeleri yer almıştır.

Dolayısıyla; sosyal bir hukuk devleti olan cumhuriyetimizin; yurttaşlarına sağlamakla görevli olduğu sağlıklı ve dengeli bir çevreyi; korumak ve kirlenmesini önlemekle temel amacının; “ekolojik” dengeyi korumak ve kollamak olduğu ve yasa koyucunun kirleticisi olarak da gördüğü insanların faaliyetlerinin; insanların yanında başka hayvanlar ve bitkilerden oluşan diğer canlıların sağlığının, dolayısıyla varlıklarının ve devamlılıklarının, korunması olduğu ve bu çerçevede kalkınma hedefleri yanında, çevrenin korunması ve kirlenmemesi amacıyla, ekonomik faaliyet ve üretim metotlarının da elverişli teknoloji ve yöntemlerin seçilmesi ve uygulanması ilkesinin öngördüğü açıktır.

443 Sayılı “Çevre Bakanlığı’nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun ve verimli şekilde kullanılması ve korunması, ülkenin doğal bitki ve hayvan varlığı ile doğal zenginliklerinin korunması, geliştirilmesi ve her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi için kurulan Çevre Bakanlığı’nın bu amaca yönelik “görevleri” 2.maddede sayılmış; aynı maddenin (f) bendinde “Atık, artık ve yakıtlar ile ekolojik dengeyi bozan, havada, suda ve toprakta kalıcı özellik gösteren kirleticilerin çevreye zarar veremeyecek şekilde bertarafının sağlanması için denetimler yapmak” görevi ile (i) bendinde, “Çevreye olumsuz etki yapabilecek her türlü plan ve projenin, fayda ve maliyetleriyle çevresel olguların ortak bir çerçeve içinde değerlendirilmesini gerçekleştirecek çevresel etki değerlendirmesi çalışmasının yapılmasını sağlamak, bu çalışmaları denetlemek ve izlemek,” görevi yasa koyucu tarafından “Çevre Bakanlığı’na verilmiş, yine yukarıda anılan 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun “Çevre Korunmasına İlişkin Önlemler ve Yasaklar” başlıklı üçüncü bölümünde yer alan “Çevresel Etki Değerlendirilmesi” başlıklı 10.maddesi, “Gerçekleştirmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel

Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez. Petrol, jeotermal kaynaklar ve maden arama faaliyetleri, Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamı dışındadır. Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeler ve Stratejik Çevresel Değerlendirmeye tabi plan ve programlar ve konuya ilişkin usul esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.” Hükmünü öngörmüş; yasa hükmünün öngördüğü raporun nasıl projelerde isteneceği, yöntemi ve içeriğinin ne olacağının bir yönetmelikte belirleneceği maddenin devamı fıkrasında düzenlenmiştir.

Anılan Yasa maddesine dayanılarak çıkartılan (16/12/2003 gün ve 25318 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe giren) Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin “Tanımlar” başlıklı 4.maddesinde “Etki: Bir Projenin hazırlık, inşaat ve işletme sırasında ya da işletme sonrasında, çevre unsurlarında doğrudan ya da dolaylı olarak, kısa veya uzun dönemde, geçici ya da kalıcı, olumlu ya da olumsuz yönde ortaya çıkması olası değişiklikleri,”; “Etki Alanı: Gerçekleştirilmesi planlanan bir projenin işletme öncesi, işletme sırası ve işletme sonrasında çevre unsurları olarak olumlu veya olumsuz yönde etkilediği alan,” olarak tanımlanmış ve nihayet “Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED): Gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ya da olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmalar,” olarak tanımlanmış ve yine “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı: Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu hakkında Kapsam Belirleme ve inceleme Değerlendirme Komisyonunca yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, projenin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucu ilgili mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeylerde olduğunun saptanması üzerine gerçekleşmesinde sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararı,” olarak tanımlanmış, yönetmeliğin 7.maddesinde; Ek-1 listesinde yer alan projeler ile Ek-2 listesinde bulunan ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir kararı verilen projeler için ÇED raporunun hazırlanmasının zorunlu olduğu , yönetmeliğin 8 ila 14.maddelerinde de ÇED sürecine ve bu süreçte uyulması gereken usul ve esaslara yer verilmiştir.

Öte yandan, 14/03/2005/ gün ve 25755 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 1.maddesinde; yönetmeliğin amacının “tehlikeli atıkların, üretiminden nihai bertarafına kadar; İnsan sağlığına ve çevreye zarar verecek şekilde doğrudan veya dolaylı biçimde alıcı ortama verilmesinin önlenmesine, üretiminin ve taşınmasının kontrolünün sağlanmasına, ithalinin yasaklanması ve ihracatının kontrolüne , yönetiminde gerekli teknik ve idari standartların sağlanmasına, Üretiminin kaynağında en aza indirilmesine, Üretiminin kaçınılmaz olduğu durumlarda, üretildiği yere en yakın mesafede bertaraf edilmesine, Yeterli bertaraf tesisi kurulması ve bu tesislerin çevresel bakımından sağlıklı bir şekilde kontrolüne, Çevreyle uyumlu yönetiminin sağlanmasına, yönelik prensip, politika ve programların belirlenmesi için hukuki ve teknik esasları düzenlemek olduğu belirtilmiş, “Düzenli Depolama Tesisleri İnşaatı ve İşletmesi” başlıklı 31.maddesinde de; “Düzenli depolama tesisleri, karstik bölgelerde, içme, kullanma ve sulama suyu temin edilen veya edilecek olan yer altı suları koruma bölgelerinde, taşkın riskinin yüksek olduğu bölgelerde, birinci sınıf tarım arazileri, özel çevre koruma alanları ve milli parklarda kurulmaz, kurulmasına ve işletilmesine izin verilemez. Depolama tesislerinin yer seçiminde, seçilecek yerin jeolojik, hidrolojik, jeoteknik özellikleri, yer altı su seviyesi ve yer altı suyu akış yönleri, mevcut ve planlanan meskun mahal ile diğer yapılaşmalar, akaryakıt, gaz ve içme-kullanma suyu naklinde kullanılan boru hatları, deprem kuşakları ve tektonik koruma bölgeleri ile diğer zemin hareketleri, toprak özellikleri ve kullanım durumu, hakim rüzgar yönü, trafik durumu dikkate alınır.” Depolama alanında gerilim hatları bulunamaz.

Depolama tesislerinin en yakın meskun mahale mesafesi bin metreden az olamaz. Depolama tesisi yeri seçiminde yer altı suyu akış yönü dikkate alınır.” Kuralı yer almıştır.

Bu haliyle; bir anlamda; “yaşam ortamının” tüm canlılar için korunmak ve geliştirmek üzere kurulmuş Çevre Bakanlığı’nın; herhangi bir ekonomik ve/veya üretime yönelik etkinliğin yaratacağı çevresel etkilerin; olumsuz olanlarının önlenmesi ve/veya kabul edilebilir düzeye indirilmesi ve bu etkinliğin denetiminin gereği gibi yapılabilmesini sağlama da en önemli işlevlerinden ve denetim araçlarından birinin, “Çevresel Etki Değerlendirmesi (Ç.E.D.) raporu” hazırlanması ile anılan rapora dayanılarak yapılan ve konusu faaliyetin sürdürülmesini sağlayan “değerlendirme” çalışmaları ile sonucunda verilecek karar olduğu ve anılan kararın “olumlu” olması durumunda; değerlendirmenin konusu faaliyetin sürdürülmesinde diğer tüm yönetsel işlemlerden “ayrılabilir”, projenin yürütülmesi anlamında “izin” niteliğinde “hukuksal etkisi” olan “kesin” nitelikli bir yönetsel işlem niteliği taşıdığı tartışmasızdır.

Dolayısıyla “Ç.E.D. Raporu’na” dayanılarak yapılacak inceleme ve değerlendirme çalışmaları sonucu verilecek çevresel etkileri “olumlu” veya “olumsuz” kararının; öncelikle konusu faaliyetin; çevresel etki alanının, bu alandaki fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel çevrenin; özellikle yaşamsal ortamın, faaliyetin havada, suda ve topraktaki bu etkilerinin ve bu etkilerden insan, hayvan, bitkiler yanında tüm biyolojik ortamın nasıl etkileneceğinin belirlenmesi ve faaliyetin bunlara yönelik varsa olumsuz etkilerinin önlenmesi veya kabul edilebilir düzeye getirilmesinin yöntem ve araçların tam olarak belirlendiği yöntemine ve şekil kurallarına uygun olarak hazırlanmış bir Ç.E.D. Raporu’na dayanılarak verilmesi gerekeceği; anılan kararın yukarıda anılan Anayasa ve yasal çerçevenin amaçladığı “sağlıklı ve dengeli bir çevrede, yaşam hakkının” korunup, geliştirilmesi amaç ve görevinin yerine getirilmesinde önemli bir yönetim görevi ve yetkisi olduğu, yönetsel yargı yerlerince yapılacak hukuka uygunluk denetiminin de işlemin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurları yönünden bu çerçevede yapılması gerekeceği tartışmasızdır.

Diğer yandan; Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamında; faaliyetin yer seçiminde ve teknoloji seçeneklerinin değerlendirilmesinde de; yönetsel yargı yerlerince bir yönetsel işlem olarak değerlendirme komisyonu kararlarının dayanağı Ç.E.D. Raporu’nun içeriğinin incelenmesinde; T.C. Anayasasının “Başlangıç” bölümünde anlamını bulan “kuvvetler ayrımı” ilkesinin gerektirdiği, “medeni bir işbölümü ve işbirliği” anlayışı gereği, yine Anayasa’mızın 124/4 fıkrası ve 2577 sayılı idari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2/2. bendinin öngördüğü “yargı yetkisi” sınırları içerisinde; her ne kadar faaliyetin ekonomik etkinliği, yerindeliği ve gerekliliği konusunda idarenin ve/veya faaliyet sahibinin takdir hakkını ortadan kaldıracak nitelikteki irdellemeler ve hukuka uygunluk denetimi yapamayacak olmakla birlikte; bu çerçevedeki değerlendirmelerin çevrenin korunması ve dengeli yaşam koşullarının tüm unsurları ile birlikte sürdürülmesine yönelik olumsuz sonuçlarının olması, bu etkilerin gereği gibi irdelenmemesi ve/veya eksik incelenmesi durumunda, bu yönüyle de işlemin; bu çerçevede çevrenin sağlık ve dengesinin korunup, sürdürülmesinde “üstün kamu yararı” gereği hukuksal olarak sakat hale geleceği; tüm yönetsel işlemlerin sonuçsal amacının, kamu yararı amacı olması ilkesinin de bir gereği olmaktadır.

Dava dosyasının incelenmesinden, Mersin, Adana, Kahramanmaraş, Gaziantep, Osmaniye, Hatay ve Kilis olmak üzere yedi ili kapsayan ve bu illerde oluşan endüstriyel atıkların bertarafını sağlamak amacıyla Mersin ili, Tarsus ilçesi, Kurbanlı köyü sınırları içerisinde Sismik İnşaat Atık Malzemesi Depolama, Nakliye, Arıtma, Su Sporları Eğitim Akaryakıt, Turizm San ve Tic. A.Ş. tarafından yapılması planlanan “Doğu Akdeniz Bölgesi Endüstriyel Atık Entegre Bertaraf Tesisi” projesi için Çevre Kanunu ve ÇED yönetmeliğinde belirtilen prosedürlere uygun olarak Çevresel Etki Değerlendirmesi kararı alınması için Çevre ve Orman Bakanlığı’na başvurulduğu, ÇED yönetmeliği uyarınca oluşturulan komisyonda konu değerlendirilerek dava konusu edilen 07.09.2006 gün ve 7366-43251 sayılı “Çevresel

Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı” verildiği ,davacılar tarafından “tesisin kurulacağı yerin 1.Derece deprem bölgesinde,1.Sınıf Sulu Tarım Arazisinde ve koruma altında ki ormanlık alanların kenarında olması nedeniyle yer seçiminin uygun yapılmadığı, tesisin faaliyete geçmesi durumunda koruma altında ki ve nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan bitki ve hayvanların yok olma tehlikesinin bulunduğu, ÇED sürecinde yöre halkının yeterince bilgilendirilmediği ve görüşlerinin alınmadığı, ÇED Raporuna dayanak oluşturan izin ve belgelerin geçersiz olduğu, atıkların yakma ve depolama ile bertarafı yönteminin terk edildiği ve bu yöntemin insan ve çevre sağlığına ölümcül tehlikesi bulunduğu” iddialarıyla ÇED olumlu kararının iptali istemiyle görülmekte olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Bakılan davada, uyuşmazlık konusu olayın çözümlenebilmesi için teknik yönden yerinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması gerekli olup aynı konuda Tarsus Belediye Başkanlığı tarafından Çevre ve Orman Bakanlığı’na karşı Mahkememizin 2006/162 esas numaralı dosyasında açılan davada 02.04.2007 günü yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucu bilirkişi heyeti Kimya Yüksek Mühendisi Prof. Dr. Orhan YENİGÜN, jeomorfolog ve Toprak Uzmanı Prof. Dr. Barış MATER, Çevre Yüksek Mühendisi Doç. Dr. Turgut T. ONAY tarafından düzenlenen ve mahkememize 06.06.2007 günü sunulan bilirkişi raporunda özetle; Yer Seçimi Bakımından; “Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin depolama alanlarının yer seçimi esaslarını düzenleyen 31.maddesi uyarınca depolama tesislerinin en yakın meskun mahalle mesafesinin 1000 metreden az olamayacağı ancak raporda yerleşim yerlerinin tesisin yapılacağı alana uzaklığı Kurbanlı Köyü için 1175 metre; Eskişehir Köyü için 1300 metre ve Karayayla Köyü için 2750 metre olarak belirtildiği, sahada yapılan keşif esnasında adı geçen köylerin dağınık yerleşmeler halinde olduğunun görüldüğü, adı geçen köylerin bazı binalarının tesisin hemen yanından geçen yolun kenarında ve 1000 metrenin oldukça altında olduğu, tesisin yapılacağı alanın iklim verilerinin Mersin Meteoroloji istasyonunun 30 yıllık verileri olduğu, 2001 yılında faaliyetini durduran Tarsus meteoroloji istasyonu verilerinin kullanılmadığı, Mersin meteoroloji istasyonunun 30 yıllık verilerine göre yapılacak tesisten çıkan ve hava kirliliği yaratabilecek tüm emisyonlar NNW ve N yönlü hakim rüzgarlarla Tarsus-Adana kıyı bölgesindeki turistik tesisleri etkileyebileceği, ikinci hakim rüzgarın ise SSW doğrultusunda olduğu ve hava kirliliğine neden olabilecek tüm kirletici emisyonlarında bu yönden gelen hakim rüzgarlarla bölgedeki yerleşim ve tarım alanlarını tehdit edebileceği, proje doğrultusunda seçilen alternatif sahaların birbiriyle çok yakın bir bölgede seçildiği, çevresel etkilerin objektif olarak değerlendirilebilmesi için alternatif alan seçiminin çok daha geniş ölçekte yapılması gerektiği, projede alternatif alanlarda inceleme yapılmadığı, ÇED raporunun hazırlanması sırasında kullanılan jeoloji haritalarının ve çalışmada kullanılan literatürün eski olduğu, sahadaki jeolojik formasyonların tamamen geçirimsiz olduğu yönünde raporda yer alan ifadelerin jeoloji Mühendisleri Odası Mersin Şubesinde hazırlanan daha kapsamlı jeoloji raporu ile çeliştiği, ÇED Raporunda sahadaki jeolojik formasyonların geçirimsiz olduğu vurgulansa da yeni literatürde bu sahaların yer yer geçirimli formasyonlardan oluştuğunun görüldüğü, bu durumda tesisten sızabilecek suların su ve toprak kirliliğine neden olabileceği, böyle bir sızıntı olması durumunda da sızıntı suyunun Kusun Deresi yolu ile Berdan nehrine ve dolayısıyla Akdeniz’e boşalması durumunda kıyı ekosistemlerine, bölgedeki yerleşim ve rekreasyon alanlarına etki yapacağı, ayrıca tesiste meydana gelebilecek herhangi bir sızmanın yer altı sularına ve civardaki dere yatakları ile Berdan nehri besleme havzasına kolayca ulaşabilme riski taşıdığı, ayrıca tesisin yapılacağı alanın hemen yanında ki parsellerin tarıma elverişli topraklar olduğu”, Yıllık Tehlikeli Atık Miktarı Yönünden; “raporda Doğu Akdeniz Bölgesi için yıllık tehlikeli atık miktarının 24.000 ton olarak hesaplandığı, kullanılan hesaplama yönteminin 1993 yılında Almanya’da yapılan bir çalışmaya dayalı olarak yapıldığı, projede tehlikeli atık miktarı konusunda ciddi bir envanter çalışması yapılmadığı, 2005 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Türkiye çapında yaptırılan çalışmada elde edilen veriler ile raporda ki

verilerin çeliştiği”, Sızıntı Suyu Arıtımı ve Yönetimi yönünden; “raporda yağış oranının % 20-30’nun sızıntı suyuna dönüştüğü kabulü ile hesaplamalar yapıldığı, saha hakkında yeterli bilgi edinilmeden sızıntı suyu miktarının hesaplandığı, önerilen sızıntı suyu yönetim planının da net olmadığı, kurulması önerilen geçici sızıntı suyu arıtma tesisinin yaklaşık 2 sene hizmet vereceği, bu esnada sızıntı suyu arıtımının SKKY Tablo 25’e uygun yapılacağı, ve daha sonra Erdemli belediyesi’ne ait kanala vidanjörler vasıtasıyla deşarj edileceği belirtilmesine karşın söz konusu arıtma ile SKKY’nin öngördüğü 4000 mg/1 değerinin nasıl sağlanabileceği açık olmadığı, geçici süreli ön arıtma tesisinin kurulması ve daha sonrasında buharlaştırılarak veya Erdemli arıtma tesisinin kurulmasına bağlı olarak yapılan kabullerin sadece bir öngörüm olduğu, su havzasına bu kadar yakın olarak yerleştirilmesi planlanan bir tesisin sızıntı suyu yönetim planının daha teknolojik ve varsayımlara dayalı olmaksızın belirgin ve net olarak ortaya konulması gerektiği”, Yakma Tesisi ve Hava Kirliliği Yönünden; “tesiste bulunan atık yakma ünitesi bacasından atmosfere verilecek emisyonlarla ilgili EPA ISC3 dispersiyon modelinin kullanıldığı, ancak modele girdi olarak verilen emisyon bilgilerinin nereden temin edildiğinin anlaşılmadığı, EPA ISC3 dispersiyon modelinin arıtımsız/kontrolsüz emisyonlar için kullanılması, hangi meteorolojik koşullarda ortaya hangi olumsuz durumların ve risklerin çıkabileceğinin şart olduğu, özellikle yerleşim yerlerinin, Berdan Barajının ve su toplama havzasının yakınlığının böyle bir çalışma yapılmasını gerekli kıldığı”, Halkın Kalıtımı yönünden; “tutanaklardan halkın katılım toplantısına 17 kişinin katıldığı ve bu toplantıda da CED Raporu sonuçlarını eleştirel bir şekilde tartışılmadığının görüldüğü, böyle bir proje ile ilgili olarak daha fazla katılımlı bir toplantı yapılması gerektiği” sonuç olarak; “projenin yer seçiminin gerekli titizlikle yapılmadığı, Tarsus çevresinin tarihi ve turistik özellikler taşıdığı gibi tarımsal açıdan da hassas bir bölge olduğu tesisin coğrafi olarak uygun bir yerde olmadığı, tehlikeli atıkların depolanacağı arazinin zemin yapısı ile jeolojik çalışma ve raporlarda çelişki bulunduğu, alternatif arazi değerlendirmeleriyle ilgili çalışmaların CED Raporu bünyesinde ele alınmadığı, tesisin tasarımının doğal olarak işleyeceği yıllık tehlikeli atık miktarına dayandığı, ancak yıllık tehlikeli atık miktarının belirlenmesinde kullanılan yöntemin Türkiye koşullarına uygunluğunun şüpheli olduğu, böyle bir yatırım için mutlaka envanter yapılması gerektiği, projenin Berdan Barajı havzasına olan yakınlığının olumsuz bir faktör olduğu, sadece bu nedenle çok daha hassas ve ciddi sızıntı suyu yönetim planı olması gerektiği, mevcut yönetim planının bilimsellikten uzak olduğu, atık yakma tesisinin baraj havzası için risk teşkil ettiği, arıtma ünitelerinin herhangi bir nedenle devre dışı kalması durumunda çevredeki hava kalitesinin durumu ve ne gibi önlemler alınacağına raporda açıklanmadığı, yukarıda belirtilen eksikliklerin atık bertaraf tesisinin faaliyetinin çevresel etkileri ve bunların ortadan kaldırılması açısından ciddi bir önem arz ettiği ve dava konusu CED raporunun bu çerçevede yetersiz olduğu” yönünde görüş beyan edilmiştir.

Her ne kadar uyuşmazlığa konu “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı’nın verildiği projenin çevre kirliliği açısından ciddi bir sorun teşkil eden ve ülkemizde henüz sadece bir adet bulunan endüstriyel atıkların bertaraf edilmesi amacıyla yapılması planlanan atık bertaraf tesisine ilişkin olsa da endüstri atıklarının niteliği ve çevreye verdiği zararın boyutu düşünüldüğünde bu neviden yapılacak tesislerin Türkiye koşullarına göre hazırlanacak ciddi bir envanter araştırması sonucunda ve yapılacak tesisin tüm ünitelerinin çevreye verebileceği zararın her açıdan değerlendirilmesi suretiyle ve tesisin kurulacağı alana ilişkin alternatif yerler arasından yerin jeolojik, coğrafi özellikleri dikkate alınmak suretiyle yer seçimi yapıldıktan sonra kurulması gerekli olduğu açıktır. Başka bir ifadeyle çevre kirliliğine neden olan endüstriyel atıkların toplanıp imha edilmesi amacıyla yapılması planlanan tesisin yetersiz inceleme ve eksik tespitlere dayalı olarak faaliyete geçirilmesi halinde asıl amacı çevre kirliliğini önleme olan bu neviden yerlerin ileride daha ciddi çevre problemlerine yol açması olasıdır. Bunun için endüstriyel atıkların bir yerde toplanarak bertaraf edilmesini amaçlayan tesislerin mümkün olduğunca çevre sorunlarına yol açmayacak

alanlarda yapılması ve çevresel etkilerinin değerlendirilmesinde çok daha titiz bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Yukarıda anılan Anayasal ve yasal hükümlerle, yönetmelik hükümlerinin oluşturduğu hukuksal çerçevede, davacı ve davalı idare iddia ve savunmaları ile mahkememizin 2006/162 esas numaralı dosyasında mahalinde yaptırılan keşif incelemesi ve düzenlenen bilirkişi raporunun bir bütün olarak değerlendirilmesinden; Mersin, Adana, Kahramanmaraş, Gaziantep, Osmaniye, Hatay ve Kilis olmak üzere 7 ili kapsayan ve bu illerde oluşan endüstriyel atıkların bertarafını sağlamak amacıyla yapılması planlanan Doğu Akdeniz Bölgesi Endüstriyel Atık Entegre Bertaraf tesisinin öncelikle tüm bu illeri kapsayan alternatif yer seçenekleri arasından değerlendirme yapılmasından sonra çevresel etkilerinin en az olduğu bir yerin tespit edilmesi sonrasında yapılmasının planlaması gerekli iken CED raporunda alternatif yer seçeneklerinin yeterince irdelenmediği, tesisin kurulacağı yere ilişkin yer seçiminin “tesisin yerleşim yerlerine olan mesafesinin Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde getirilen asgari mesafenin altında olması nedeniyle olası hava kirliliği durumunda çevredeki insanların zarar görme riskinin bulunması, Mersin ili ve Tarsus ilçesinin içme suyu ihtiyacını karşılayan Berdan Barajı havzasına yakın olması nedeniyle teşhisten çıkan sızıntı sularının içme suyu kaynağına karışma riskinin bulunması, keza tesisin kurulacağı parsellerden birinin yanında geçen Kusun dersinin ileride Berdan ırmağı ile birleşerek 1. sınıf tarım arazisi olan Çukurova toprağını suladığı ve ileride Akdeniz’e karıştığı düşünüldüğünde tesisten çıkabilecek kirliliğin boşaltılması veya sızıntı suyunun dereye karışması halinde ciddi bir çevre sorununa yol açacağı, ayrıca tarihi ve turistik özellikler taşıyan Tarsus İlçesine çok yakın bir mesafede bulunması” nedenleriyle uygun yapılmadığı, tesisin kurulacağı alanın jeolojik yapısının net olarak ortaya konulmadığı ve bu konuda ki çalışmaları ile sızıntı sularının arıtılması için getirilen yöntemlerin yetersiz olduğu, toplanacak endüstriyel atıkların miktarı konusunda Ülkemize yönelik ciddi bir envanter çalışmasının yapılmadığı, ayrıca CED sürecinde yapılan Halkın Katılımı Toplantısının halkı bilgilendirme amacından uzak olduğu dikkate alındığında “Çevresel Etki Değerlendirme Olumlu Kararı” verilmesine ilişkin kararın kamu yararına uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu durumda, Mersin İli, Tarsus İlçesi, Kurbanlı Köyü sınırları içerisinde yapılması planlanan “Doğu Akdeniz Bölgesi Endüstriyel Atık Entegre Bertaraf Tesis” projesini “Çevresel Etki Değerlendirme Olumlu Kararı” verilmesine ilişkin işlemde hukuka uyarlılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu işlemin İPTALİNE, aşağıda dökümü yapılan 130,00-YTL yargılama giderinin ve yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca belirlenen 350.00-YTL vekalet ücretinin davalı idareden alınarak yargılama giderinin davacıya, vekalet ücretinin davacı vekiline verilmesine, 45,30-YTL müdahil yargılama giderinin müdahil üzerinde bırakılmasına, posta giderinden artan tutarın istemi halinde davacıya iadesine, kararın tebliğini izleyen 30 gün içinde Danıştay’a temyiz yolu açık olmak üzere 28.12.2007 gününde oy birliği ile karar verildi.

Başkan
MUSTAFA ARSLAN
38009

Üye
FATMA ALP
37888

Üye
KADRI ERGÜN
101818

YARGILAMA GİDERLERİ:

Başvuru Harcı :12,20
Karar Harcı :12,20

YD Harcı	:19,90
VSH	:2,10
Posta Gideri	:83,60
<u>TOPLAM</u>	:130,00-YTL

MÜDAHİL YARGILAMA GİDERİ

Başvuru Harcı	:13,10-
VSH	: 2,20-
Posta Gideri	:30,00-
<u>Toplam</u>	:45,30-YTL